

Recenzja pracy doktorskiej
pana mgr Michała Grzybowskiego
pt. „*Aktor i reżyser.*
Analiza pracy nad spektaklem
Kamień i popioły Daniela Danisa”.
w związku z toczącym się postępowaniem
o nadanie stopnia doktora w dziedzinie sztuki,
dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.

Pan Michał Grzybowski studiował na Wydziale Aktorskim Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi w latach 1999 - 2003. Tytuł magistra sztuki (z wynikiem bardzo dobrym) uzyskał w 2004 roku. Od 2009 do 2018 był wykładowcą Akademii Muzycznej w Łodzi gdzie prowadził zajęcia z podstaw gry aktorskiej, scenopisarstwa oraz wstępu do reżyserii. W 2003 współpracował jako aktor gościnny z Teatrem Nowym w Łodzi, w 2006 jako aktor gościnny z Teatrem Współczesnym w Szczecinie a od 2007 r. jako aktor Teatru im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu.

Rozprawa doktorska

Pan Michał Grzybowski przedstawił pisemny komentarz do pracy doktorskiej pt: „*Aktor i reżyser. Analiza pracy nad spektaklem Kamień i popioły Daniela Danisa”.* We wstępie swojej pracy autor zaznacza: „ (...) jestem aktorem, a przynajmniej aktorem bywam. Jestem ponadto reżyserem, nie posiadam w tym

kierunku wykształcenia i do reżyserii trafiłem za sprawą moich kompetencji nabytych na Wydziale Aktorskim. Wielu rzeczy na temat zawodu aktora dowiedziałem się właśnie wtedy, kiedy nie tyle pracowałem jako aktor ile wtedy kiedy pracowałem z aktorami”.

Z zapoznania się z dorobkiem artystycznym doktoranta wynika, iż ważniejsze role aktorskie to: Leon Birbancki w *Dożywociu* Fredry, (reż. Szczepan Szczykno Teatr Nowy w Łodzi 2003) ; John w *Bash* Neila LaBute’a (reż. Bartosz Kowalczyk Teatr Studyjny w Łodzi 2006 r.); Jerzy w *Opowieściach o zwyczajnym szaleństwie* Petra Zelenki (reż Marek Kotański Teatr im. Bogusławskiego w Kaliszu 2007 r.); Pyzo w *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza (reż. Wojciech Kościelniak Teatr im. Bogusławskiego w Kaliszu 2008 r.); Horacy w przedstawieniu *Ja Hamlet* według Szekspira (reż. Marek Kalita Teatr im. Bogusławskiego w Kaliszu 2010 r.); Księżę w *Wieczorze Trzech Króli albo co chcecie* Szekspira (reż. Jacek Jabrzyk Teatr im. Bogusławskiego w Kaliszu 2013r.); Hrabia Respekt w *Fantazym* J Słowackiego (reż. Maciej Podstawny Teatr im. Bogusławskiego w Kaliszu 2014 r.) ; Brutus w *Tragedii Koriolanusa* Szekspira (reż. Marta Streker Teatr im. Bogusławskiego w Kaliszu); Siergiej Siergiejewicz Paratow w *Romansie* Aleksandra Ostrowskiego (reż. Michał Kotański Teatr im. Bogusławskiego w Kaliszu 2018 r). Ten zbiór daje podstawy by sądzić, że aktorskie doświadczenie autora jest poparte różnorodnym i wymagającym repertuarem.

Pan Michał Grzybowski ma także w swoim dorobku role filmowe i telewizyjne, w ujętych w wykazie, 24 filmach i serialach fabularnych a także w filmach fabularnych krótkometrażowych a także prace reżyserskie: reżyserię filmu fabularnego *Biały Potok* 2020 ; reżyserię spektaklu telewizyjnego *Motyl* Małgorzaty Sikorskiej Miszczuk w programie TEATROTEKA 2019; reżyserię spektaklu *Godzina spokoju* Floriana Zeller w Teatrze im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu 2018; reżyserię spektaklu *Kamień i Popioły* Daniela Denisa w Teatrze im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu 2016; reżyserię spektaklu *Kłamstwo* Floriana Zeller w Teatrze im Jana Kochanowskiego w Opolu 2014; reżyserię filmu krótkometrażowego *Hitler w Operze* w programie 30 min Studia Munka 2012; reżyserię i produkcję filmu

le flew

krótkometrażowego *Śmierć w teatrze* 2010; reżyserię niezależnego filmu pełnometrażowego *Non Sono Pronto* 2010.

Z dołączonej dokumentacji wynika, iż pan Michał Grzybowski uzyskał Wyróżnienie Jury Konkursu Kina Niezależnego 35. Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni za film *Non sono pronto* za "pełną humoru obserwację rzeczywistości i ciepłe sportretowanie bohaterów", Nagrodę Publiczności za film pełnometrażowy *Biały potok* na 40. Festiwalu Młodzi i film. W 2012 roku ukończył roczny program fabularny Studio Prób w Szkole Wajdy.

Patrząc na dorobek ról aktorskich doktoranta oraz kilkakrotne próby prac reżyserskich w teatrze i filmie ciekawym wydaje się punkt wyjścia do Jego rozważań na temat natury pracy aktora, natury i kompetencji reżysera oraz budowania relacji i wymiany tych dwóch przenikających się energii w procesie twórczym.

Rozprawa doktorska zawiera 93 strony, składa się ze wstępu, trzech części wraz z rozdziałami (*Aktor, Reżyser, Sztuka i praca nad spektaklem*), zakończenia, bibliografii oraz wykazu ikonografii.

Część I *Aktor* - przynosi pytania i refleksje na temat istoty zjawisk jakimi są teatr i sztuka aktorska. Autor zaznacza, iż jedną z cech teatru jest jego powtarzalność, że można umierać na scenie wiele razy. Tak to prawda - mam jednak głębokie przekonanie, iż za każdym razem umieramy na scenie jedynie i niepowtarzalnie.

Aktorstwo przedstawiane jest jako permanentna obserwacja. Aktor obserwator pracuje stale odbywając sam ze sobą tzw próby niewidzialne. To ciekawe i celne spostrzeżenie. Trafny jest fragment o odczuciu jakie pojawiło się w autorze - dziecku, wzięte z obserwacji Ojca - aktorstwo jest naturalną czynnością a raczej naturalnym stanem człowieka i jako takie odciska swoiste piętno i czasami wyznacza drogę życia następnemu pokoleniu. Autor rozprawy wymienia także podstawowe, jego zdaniem, elementy sztuki aktorskiej. Są nimi: cel (podzielony na cel nadrzędny, ogólny cel postaci, cel w danej scenie); wyobraźnia powodująca odkrywanie świata z ciekawością i zapałem dziecka. W ideale dorosły aktor jawić się powinien jako dziecko otwarte i wciąż odkrywające świat. Autor wskazuje iż kontekstem tych poszukiwań zawsze jest tekst, dramaturgia, odwołując się przy tym do swoich doświadczeń aktorskich co uwiarygadnia sformułowane spostrzeżenia.

Część II *Reżyser* przynosi pytania o istotę pracy reżysera i jego oddziaływania na aktora. Autor rozprawy wskazuje na następujące cechy: reżyser jest postacią mityczną, jest królem sprawującym władzę, jest stwórcą, przewodnikiem stada, posiada wiedzę i inscenizując - kreuje świat.

Część III *Sztuka i praca nad spektaklem* podzielona jest na sekwencje, w których doktorant opisuje sylwetkę autora sztuki, postaci występujące w sztuce, fabułę, dwa podejścia do realizacji tekstu dramatycznego. To ciekawy zapis szukania własnej drogi do analizy, rozczytania tropów tekstu oraz wpływu doświadczenia życiowego na sposób odczytywania jego sensu. Interesującym jest fragment opisujący trudności w kontakcie z aktorami, konflikt z jednym z nich i wspólną walkę o premierę. Autor konkluduje że aktor i reżyser są na siebie skazani. Odczytuję w tej myśli przymus, niewygodę. Czy rzeczywiście tak jest? W moim odczuciu przepływ energii twórczych między aktorem a reżyserem to zawsze szansa, w sztuce teatru nikt nie jest na siebie skazany - wszyscy jesteśmy sobie dani.

Szczerze i jasno zarysowany jest w rozprawie proces poszukiwań własnej drogi, na przykład czerpanie z doświadczeń aktorskich w pracy z aktorami, czy przyznanie się do niewiedzy podczas podjęcia pierwszej próby reżyserskiej. Jeśli czegoś mi zabrakło, to jasnej deklaracji - gdzie autor czuje się pewniej, która strona rampy lub kamery daje autorowi większe pole do twórczości.

Język jakim posługuje się doktorant w naukowej przecież rozprawie przypomina styl gawędziarski i wspominkowy - może takie było zamierzenie autora aby o sprawach trudnych i zawiłych, często dla praktyków nienazywalnych a odczuwanych intuicyjnie, opowiadać prostym, potocznym językiem.

Całkowicie na marginesie - wszystkie fragmenty dotyczące dzieciństwa Pana Michała spędzonego za kulisami i w zakamarkach teatru odebrałam z serdecznym uśmiechem ożywiającym i moje, podobne wspomnienia z dzieciństwa.

Spektakl Kamień i popioły Daniela Danisa w reżyserii Michała Grzybowskiego (premiera 29.06.2018)

Z dużym zainteresowaniem obejrzałam zapis spektaklu *Kamień i popioły* z Teatru im Bogusławskiego w Kaliszu. Transowa oprawa muzyczna spektaklu,

M. Flew

ascetyczna ale funkcjonalna scenografia umożliwiającą rozgrywanie scen w różnych symbolicznych przestrzeniach wpływają na jakość spektaklu. Wartością przedstawienia są aktorzy naturalnie prowadzący narrację tekstu w monologach zawierających prawdziwą ekspresję i ładunek emocji. To także zasługa reżysera konsekwentnie budującego Świat Opowieści. Intymne choć pełne ekspresji wyznania wypowiedziane w bliskiej odległości od widzów tworzą dodatkową warstwę spektaklu. Wyraźnie odczuwalna jest w tej realizacji pasja i szczerść przekazu.

Konkluzja

Teatr (w którym mieści się i życie i udanie) musi przez sceniczną „nieprawdę” – a więc skrót, syntezę, symbol – wyrażać prawdę życia. Prawdę życia tych, którzy go do tego upoważniają. Widzów. Aktorstwo teatralne jest sztuką zmysłową, każde przedstawienie to walka na ringu, jej celem jest co wieczór zdobycie publiczności, inni artyści, inni twórcy mogą skryć się za swoim dziełem – aktor jest sam, bezbronny, ukazując zawsze własną twarz.¹

Konwencje i formy teatru ulegają ciągłym zmianom, poszerza się wciąż i zmienia pole ekspresji, ewoluujące środki wyrazu aktorskiego pozwalają na nawiązywanie dialogu z wciąż zmieniającym się światem. Reakcja na zmiany to immanentna cecha teatru - miejsca spotkania, miejsca tworzenia opowieści, miejsca dialogu. *Wyrażać prawdę życia* - imperatyw teatru przywołany przez Tadeusza Łomnickiego w zbiorze tekstów *Spotkania Teatralne* stanowi część wspólną tego wielkiego zbioru. Życie i prawda odbijają się w teatrze jak w lustrze nawet wtedy gdy zdaje się nam, że widzimy siebie w krzywym zwierciadle. Warto zwrócić uwagę na samotność aktora, na jego bezbronność oraz konfesyjną szczerść odkrywania własnej twarzy podkreślone przez Łomnickiego jako zjawiska prymarne. Poruszamy się więc w paradoksie, aktor jest sam choć uprawia sztukę zespołową, jest bezbronny choć czasami posiada władzę i „rząd dusz”. A samotność reżysera - „przewodnika stada”? Najbardziej odczuwana chyba na etapie trzeciej próby generalnej i na premierze? Te zderzenia są zawsze poruszające. Kim więc jesteśmy? Wielkimi

¹ Tadeusz Łomnicki, *Spotkania teatralne*, Dom Wydawniczy Tchu Warszawa 2003 r. str. 344

samotnymi oszustami czy może bezbronnymi głosicielami prawdy? Oto pytania na które wciąż szukamy odpowiedzi.

Aktor i reżyser są postawieni w sytuacji nieustannego dialogu - życzę Panu Michałowi podążania tą wyboistą ale piękną drogą po takiej stronie jaką uzna za właściwą.

Biorąc pod uwagę różnorodny i ciekawy dorobek artystyczny doktoranta, pracę doktorską pt. *Aktor i reżyser. Analiza pracy nad spektaklem Kamień i popioły Daniela Danisa* a także dzieło - przedstawienie *Kamień i popioły* zgłoszone w przewodzie doktorskim stwierdzam, iż spełniają one wymogi Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku (§ 186, 187) w postępowaniu o nadanie stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne i popieram wniosek mgr Michała Grzybowskiego w związku z prowadzonym postępowaniem Uczelnianej Komisji ds Stopni Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi.

